

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

N:o 17.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

924

Ernst Johansson

Min hemsöcker

Oskar Korsberg

ÖSTRA H-D

Register sid. 33.

(33.5)

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

N:o 17.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

924

Ernst Johansson

Min hemsöcker

Oster Korsberg

ÖSTRÅ H-D

Register sid. 33.

(33.5)

Öster-Korsberga: Parti av "Hellerfallis håla."

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Om man reser söder ut från Nässjö med Kalmar-tåget, kommer man att passera stationerna Österkorsberga och Milletoyr, vilka båda äro belägna inom Öster Korsberga församling vid den nybyggda Kalmar-Nässjö järnväg.

Öster Korsberga socken är belägen i Östra härad i södra delen av Jönköpings län och gränsar i söder till Upplandinge härad av Kronobergs län samt till Södra Solberga och Bäckaby socknar i Västra härad, i väster till Nyresjö, i norr till Bäckседа och Nye samt i öster till Lemnhult.

Namnet Korsberga anses ha uppkommit därigenom att i berget, varpa kyrkan är byggd, finnes en spricka, som har form av ett kors. Men säker är denna förkla-

ring av namnet väl icke. Socknen kallas till skillnad från en annan socken i Västergötland, Öster Korsberga.

När Korsberga första gången befolkades, har man ej kunnat utlösa, men antagligen räknas dess historia sina anor sedan långt tillbaka i tiden. Av fornlämnningar påträffas en del runda rösen flerstädes inom socknen, vilka troligen härstamma från järnåldern. Men då närgränsande socknar uppvisa lämningar från såväl bronsåldern som senare delen av yngre stenåldern, är det troligt, att även Korsberga blivit bebyggt ganska tidigt, kanske redan under de senast nämnda tidsåldrarna.

Socknen har en ytvidd av något mer än 90 kvkm. Brukningshemmanen äro 155 och jordtorpen omkr. 60. Av arealen upptager åker 1694, trädgård 128, naturlig äng 147 $\frac{1}{2}$ och skog 6760 har.

Korsberga har utpräglad höglandsnatur, här och där leende och fager men för

det mesta storslaget dyster. Socknen är högst åt kanterna och sluttar från alla håll åt mitten eller däråt kyrkan är belägen. Högsta bergstoppen ligger vid Tolbergagränsen, 310 m. över havet. En annan betydande höjd är Tegekulle, varifrån man har en storartad utsikt över angränsande socknar, och man kan, om vädet är klart, se flera kyrktorn och många gårdar. Utkan är för det mesta mycket kuperad och backig, och jorden är kaig och mager. Berggrunden är överallt urberget, vilket rätt ofta träder i dagen. Jordmånen utgöres mestadels av stenuppfyllt morängrus, varjämte förekomma en del mossar och myrar, samt ruistensåsar. Dessa jordarter lämpa sig mindre väl för jordbruk, men moränmarkerna äro likväl i ganska stor utsträckning odlade, men åkertegarna äro mestadels små och uppfyllda av block och stenrösen. Under de senaste åren ha även mossmarkerna börjat odlas i ganska stor utsträckning, varigenom man vunnit en god tillökning i åkerjord.

Lödra kanten av socknen, Milletorpstrakten, är särskilt mager och stenig och ger dåligt utbyte på arbetet, som nedlägges där. Norra delen däremot är betydligt bördigare och med djupare jord. Östra delen är jorden mera sandartad och är visserligen lättbrukad men giver i torra år dålig skörd. Där finnas höga rullstensåsar ofta omgivna av kår och mossar. På dessa åsar kan man ännu i dag få se riktiga jättefuroar, vilka annars vanligen äro påslända. De största skogssträckorna finnas åt Lemnhults gränsen, och där är det rätt långt mellan människoboningarna. Många myrar med små gölar finnas där och mycket annan mark, som kan anses värdelös.

En nämnvärd naturegendomlighet finnes i nordöstra kanten, den sk. "Skettesfalls håla", en lång och trång ^{dalgång} nästan lodräta raggas, omkring en halv mil lång och mycket djup. Den övergår i ena änden i en högmossa och i den andra vidtager odlad bygd. I dess botten flyter en bäck, och marken

där är sank. Inga vägar ha kunnat anläggas över densamma, knappast någon gångstig, utan folket får ta en lång omväg för att komma från ena sidan till den andra. Det såges dock att en person burit en tunna råg på sin rygg över hålan från den ena sidan till sitt hem på den andra. En annan historia berättar att en länsmann, som var ute på ämbetsresa, ej ville underkasta sig den långa omvägen. Han tog därför och spände ifrån hästen och ledde den med mycket besvär över hålan. Därpå hämtade han skjutskärnan, bärande den på sina axlar över till andra sidan.

Örnligt gott om sjöar finnes men de flesta äro helt små. De största ligga invid järnvägen, såsom Lödresjön, Rydingen, Yronshultssjön, vilken järnvägen går över, och som på grund härav till en del blev utgrävd, Hjertasjön, som har avlopp till Emån samt Bodasjön, som ligger på gränsen till Bäckседа. På gränsen till

7
7
Kronobergs län ligger en annan rätt betydan-
de sjö, Trängen, som utgör ett av Mörrums-
åns källflöden.

Klimatet är i följd av de många
sjöarna och mossarna ganska kallt och fukt-
tigt, och snön ligger ovanligt länge kvar om
vårarna. Detta inverkar menligt på vår-
bruket, vilket blir försenat, och även höstsä-
den tar skada därav. Frostnätter förekomma
ofta både under våren och höstsomnaren. På
de åkrar, som ligga i närheten av mossar,
blir då ofta grödan förstörd.

Trots sin karga, steniga och mag-
ra jord är Korsberga dock en jordbruksbygd
med en befolkning, som till största delen ut-
göres av småbrukare. En del större gårdar
eller gods finnas även, och ligga de flesta
i den bördigare delen av socknen och kring
sjöarna. Det finnas de, som gå upp till tre
mantal lördetom underlydande torp. Förr
bodde eller residerade på dessa gods mili-
tärer och andra "höga" gubbar ur adelsklas-

324 88
sen och styrde då hela socknen, ty bönderna
ifall de ville stå i gunst hos dem vågade ej
säga emot på stämmor eller andra kommu-
nala och kyrkliga gemensamheter utan
lätto dem hellre hållas. En del av dessa
herrar voro rätt despotiska och behandlade
sina torpare och underlydande godtyckligt
och levde själva lustligt. Men folket trod-
de att det skulle vara så, och för att uppfyl-
la religionens fördringar ansågo de sig va-
ra skyldiga att vara nöjda med sin lott.
Och det hade nog inte varit lönt att opyo-
nera sig, och inte håller vi de upplysta, så
att de förstodo sin ställning.

Emellertid ha nu många av des-
sa stora gods styckats till småbruk, och en
del torp ha fränköpts. Hänigenom ha en
del folk, som förut varit tjänare, fått en
egen torva att bruka, vilket är mera eg-
gande och bättre än gå som herrgardsöb.

För funnos överallt i skogarna en
mängd torp och backstugor, men de flesta

av dessa års åro nu utlagda eller brukas tillsammans med huvudgården. Torparna och backstugosittarna hade det nog ofta svårt att få bröd till sin vanligen stora barnskara, emellan den karga jorden gav dåligt utbyte mot det arbete som man nedlade i den, och redskapen voro dåliga och arbetslönerna små. På så sätt barnen växte upp, reste många av dem över till Amerika eller till städerna, där de nästan alltid skaffade sig bra anställning eller egna hem, ty de voro genom försakerier, svält och umbäranden av alla slag trängslade och torde brottas med livets svårigheter. Torpen övergavs så småningom, husen nedrevs, och åkrar och ängar återgingo vanligen till att bära skog som förr.

I gamla tiden bodde man i större byalag, men genom att byarna undergått skifte, ha en del åbor fått flytta ut, och en del utgårdar ha uppkommit. På många ställen kan man ännu i dag se huru dessa byalag varit förlagda, i det att en mängd

stenhögar limmas kvar, som vittna om var husen tidigare stått. Genom att spille verkställdes, kunde jordbruket bättre bedrivas, och ågorna blevo mera välbelägna och vackra. Förent var det ofta så, att byns åbor hade en del ågor gemensamt, som de tillsammans brukade, och vars avkastning de sedan delade. Men denna, s. k. "hopagårdning", var mycket besvärlig och gav merendels anledning till osämja och andra svårigheter.

Jordbruket har ända långt in i våra dagar stått på en jämförelsevis låg ståndpunkt. Bönderna börja dock numera inse fördelen av att bruka sin jord bättre, och det går lättare nu än förr, i följd av att bättre redskap och praktiskare brukningsmetoder användas. Att jordbrukets utveckling gått så sakta beror till en del därpå, att bönderna så ensidigt hällit på sina gamla, från fäderna ärvda metoder och brukningssätt och varit misstrofna mot allting nytt. Men jordbruken har också

haft stora svårigheter att kämpa emot. En sådan har han haft i det hårda och ogynnsamma klimatet, och det har ofta kunnat inträffa, att en frostmatt helt tillintetgjort hans bönöndanden. Men bonden har även haft någon-
 ting annat att kämpa emot nämligen den stora mängden av stenar, som funnits i hans jord. Numera äro åkrarna till största delen stenröjda, men de stora stenrösen och stengärdsgårdarna, som omgiva åkrarna äro vittna om hurudana dessa fordom varit, och huru mycket arbete, som under tidernas lopp är nedlagt på desamma. Med de redskap, som man för använde, kunde inte jorden bearbetas tillräckligt djupt, och följden blev, att växterna lingo knäppt om utrymmet för rötterna, och skörden blev liten. Dessutom använde man sig av oriktiga och ensidiga växtföljder, varigenom jorden blev utsugen och i dålig kultur. Men genom att man numera använder praktiska och tidsenliga maskiner och redskap, blir jorden bättre bearbetad,

samtidigt som arbetskraft betydligt insparas. Konstgödsel, som för ansågs som en onödig lyxvara, börjar nu användas i stor utsträckning, varigenom jorden lätt kan tillföras behöfliga näringsämnen och varar följer, att skörderesultaten bli betydligt större. För odlades utslutande haare och potatis, men numera odlas även rottruktier och baljväxter i rätt stor skala. Bo päg och vete odlas ej mer än för det egna behovet, men potatis odlas rätt mycket och användes till föder åt svin, som uppfödas i rätt stor utsträckning.

Jämsides med åkerbruket utgör kreaturskötsel hurudnåring och gymnasier särskilt av de stora naturliga betesmarkerna, som skogarna utgöra. Even myrmarkerna, som i öfrigt äro så gott som värdelösa, lämna ett ganska rikligt fastän magert bete. Betesutfodring blir betydligt billigare än stallutfodring, och då kreaturen kunna gå ute omkring fem månader av året, spelar den en mycket riktig roll för krea-

tursskötseln. För hade man inom kreatursbesättningarna endast djur av den gamla svenska lomtrasen, vilka visserligen voro litet fordrande och kunde reda sig på magra beten men gävo tillika dålig avkastning. Numera har man börjat skaffa sig bättre och mera avkastande djur av adlats raser, och särskilt har Ryrshireracen visat sig lämplig, emedan den har hög avkastningsförmåga men likväl äro kom reda sig på jämförelsevis dåliga skogsbeten.

Taman messar odlades, var det ofta ganska svårt för bonden att få ihop tillräckligt med vinterfoder åt kreaturen. Det gällde därför att taga vara på och skrapa ihop så mycket som möjligt under sommaren. De stora härrn ute i skogarna hade man då inhägnade, och gräset på dessa slogs och inbägnades i små lador, som lägo i kanterna av härrn för att sedan hemförslas under vintern. Stora ängar, som nu äro utlagda till bete, slog man också på den tiden med lie. Det fordra-

des mycket arbetsfolk i slätten, men sådant hade man ej ont om, och ej heller var det dyrt att leja. Ett slätterdagsverke betalades med 6 skilling och en träka blombröd. Slättern var då den brädaste tiden under sommaren. Då begäro sig folket vid solens uppgång ut på slätterarbete, ofta till långt avlägsna ställen. De små tinga också följa med och hade till uppgift att vakta mot-säcksbyttorna under något stort träd, och allt gick regelrätt till väga. Numera äro dessa härrn antingen odlade eller tillsammans med annan dålig slätter utlagda till bete.

Böndernas boningshus äro de flesta, eller de, som ej äro nybyggda, i den gamla småländska allmogestilen, byggda i två våningar, höga och smala, med förstuga mitt fram på ena långsidan och köket mitt emot, ett stort rum på ena gaveln samt ett mindre s. k. "nattstuga" och skafferij på den andra. För användes mest den dörren, som ledde till förstugan som ingång, och

det hände att man drog både veckalkar och
svinbyttor dit in. Köket såg inte heller så pryd-
ligt ut på den tiden, ty det användes som både
vedbod och bykhus, och renligheten var inte vi-
dare högt uppträdd. Men förvarade man där
stora upplag av slöjdvirke, och till och med ha-
de man smågrisar inhysta där inom en av-
balkning. Inne i störstugan fanns en stor
öppen spis med halvcirkelformigt "murband"
och en lång "svep" av rakkluret trä omkring
den av släta stenar uppmurade hällen. Rök-
hålet var så stort, att man därigenom kunde
se himlen och stjärnvalvet. Spiselhällen var
så stor, att småbarnen godt kunde ligga och
steka sig på den samma. När fotogen var en
lysvärd på den tiden, fick elden från spisen
ljänstörja som den enda belysningen om
vinterkvällarna. För att hålla eld över nätter-
na hade man stora stockar som nådde långt
ut på golvet. Hade husmodern ärendet på vin-
den eller i skafferiet använde "springsticker"
som lysa, vilka man springade om kvällarna

av furuved. Stugan användes både som slöjd-
bod och verkstad. I väggen borta vid dörren
fanns ett yxahänge och där bredvid hade hug-
gekubben sin plats. Där tilltygades hem-
slöjdsverket, ty det pågick ett livligt hem-
slöjdsarbete under de långa vinterkvällarna.
Männen "laggade" byttor åmbar och kar, gjor-
de träskor, skopor och tråg, spummo rep, flä-
tade korgar och stickfat m.m. Kvinnorna
spummo tågar till dukar och finare vävna-
der, blänor till skjortor, lakan och handdu-
kar, "skäcketo" till mattor o. dylikt, ull till
strumpor och vantar eller vävde tyg därav,
antingen helylle vadmal eller halvylle, "stäm-
petyg". Nu är hemslöjden nästan helt för-
svunnen ur bondstugorna, och man tittar
förgäves efter en spinnrock eller vävstol där.
För hade man hantverkarna, de s.k. "ämbets-
männen," hos sig i stugorna, stundom fle-
ra veckor i stöten. Skräddarna sydde upp
stora buntar tyg till kläder åt både män och
kvinor, och skomakarna pliggade och smällde

ihop en väldig massa skor av olika valörer. Det hände ibland, att både skräddare och skomakare hade sällskap i gårdarna med var sin svit av gästier och lärjössar. De senare behandlade ofta brutalt av mästare och kunde få hans näve i luften, om de sågo upp från arbetet en halv minut. Arbetstiden varade då ifrån tidigt på morgonen till långt in på natten, och de yngre av husets medlemmar fingo sitta och lysa med stickor.

Stugans möblering var symnerligen enkel. Tvänne väggfasta s.k. "stånd-sängar" hade plats i dess båda främre hörn. Möbleringen i övrigt utgjordes av dragkista, "snedkläffbyrå", ett väggfast hörnskåp, en pinnsoffa, ett stort slagbord, en "mattavla" med lida inunder samt några stolar. I taket fanns en s.k. fatakylta, där mjölkbenkar och andra saker hade sin plats. I taket framför spiseln hade man en "stake", på vilken hällakor av blandsäd eller havre samt korvar och övriga andra saker hängde. I golvet fanns en lucka, som ledde ned till

potatiskällaren. På väggarna fanns en massa tavlor och målningar ofta gamsta naiva och löjliga med motiv ur bibeln och återgivna så som folketron föreställde sig dem samt porträtt av kungar och andra stora män både svenska och utländska.

Rummet i andra ändan hade man finare möblerat och var avsett för nattgäster och fint hämnande. Övre våningen var ofta inredd och användes vanligen som spannmålsmagasin.

Nu ha de i bondstugorna i stället för de gammaldags möblerna, vilka tillsammans med andra husgerädsaker av tenn, koppar och trä, hamna hos antikvitetshandlarna eller på förmöbelföreningen, satt upp med fabriksmöbler och billighetskram, vilket lyser grannt för ögonen, men som ofta är sammanskratt från olika håll och är både dåligt och opassande för bondehemmen. Man börjar numera hämta efter stadsbornas "fina" seder och kläder och en del börja

att bygga om binaloningshus och sätta upp stora, höga hus med balkonger och glasverandor samt måla dem i skrikande kulörer. Och inne i rummen stapla de upp på byråerna en mängd vaser med pappersblommor uti, figurer av gips och porslän, porträttramar och annat dylikt. Men det västa av allt är en hop färgstarka plancher runt väggarna med svenska och utländska kungar och deras familjer, schie-ner ur forntida fältslag o.s.v. och på sistone ha hos de mera framstående bondelagsstämman fått intaga hedersplatsen. Allt detta ser mycket grömnt ut vid hastigt påseende, men granskar man noga, får man ingen hög tanke om äga-rens smär.

För täcktes taket på boningshusen med torv eller spån, men numera har man övergått till andra täckningsmedel. Lärskilt mycket användes papp, vilket blir jämförelsevis billigt men är inte vidare passande för en bondgård ej heller harmoniserande med landskapets utseende.

Allmogens levde för mycket enkelt i vardagslag, både i fråga om mat och kläder. Man använde endast det som jorden frambringe och det man själv tillverkade. Bönerna gingo mest klädda i färsksmittodrade vad-målsrockar och därutpå ett stort förskinn. Som fotbeklädnad användes mest träskor. Måltiderna intogs utan stora ceremonier och alla åt vanligen ur samma fat. Efter slutad måltid ströks verktygen ned i den under bordskivan befintliga lådan för att nästa gång användas utan att diskas.

Men när det var kalas sparades ej på varken mat eller dryck. Då sattes in långa bord runt väggarna i storstugan, och där fingo gästerna placera sig efter rang, ålder och rikedom. Det var rent otroligt så mycket mat, som då gick åt. Vid husförhören, som i tur och ordning årligen höllas hos respektive bönder, samlades ro-tens invånare alltid man grämt. Det var ett festligt år för bonden, när han skulle

hålla läsemöte, som det kallades. Då skulle det repareras, målas och tejpas både inom- och utomhus. Man försökte överglänsa varandra både i läsa om fina anordningar och riktigt kalas. Det bakades, plåstades och bryggdes långa veckor i förväg. Rön ett ankar brännvin anskaffades, ty sådant fick ej fattas på ett hederligt kalas. Det s. k. "Ströölket", forpare och backstugonitäre, fingo endast traktering imman läsningen började, under det de andra, som med haft förming, fingo stanna kvar och trakterades mera hederligt. Läsningen kunde vara flera timmar med uppräknings, imman läsning, förhör och till sist ett tal av prästen. Den som läst bäst och svarat fyndigast ansåg sig vara en riktig stor kave. Kalaset varade sen i flera dagar med mat och brännvin, lekar och dans.

Ladugårdarna voro för mycket tränga och mörka, täckta med halm eller ved. Parken krubbor eller gödselrännor funnos, ej häller fönster, endast någon liten glugg

över dörren. Men nu ha de flesta undergått modernisering eller äro nybyggda med stora fönster och cementerade källar, gödselrännor och gödselstäcker.

För tröskades all säden med slaga, vilket var mycket arbetsamt och tidsödande. Sedan började någon företag som man skaffa tröskverk, med vilket kom för ikring från gård till gård och för betalning ställde till böndernas förtogande. I början drogos verken med handkraft. Men sedan uppfanns körvandringar, så att man slapp dra ga verken. Nu ha körvandringarna på många ställen undanträngts av motorer.

Som åkerbruksredskap användes mest "ärjekrok", trebillaärder och träharv. Plogar voro såltsynta, och de, som funnos, voro ej vidare ändamålsenliga. Körredskapen sågo i förhållande till nutidens icke mycket användbara ut. Vagnarna voro mycket primitiva och klumpiga. På vintern användes till vedtröskor "drögai", ostkodda, långa

kålkar med breda medar. Som finare skodon
 användes ett slags höghjulade kärror, s.k.
 "Kristi-himmeltåds-kärror". Sedan började fjä-
 derkärror, "kaffebrännare", att användas. På
 vintern hade man s.k. "skrindor" till kyrko-
 och gästabudsskjuts.

En förm ej några avsättnings-
 orter för lantmännens produkter på nära
 håll, utan bönderna fingo resa ända till
 Kalmar eller Karlskrona för att göra sina va-
 ruutbyten, sälja smör, lin, havre och annat
 samt hemföra bill, salt, snus och konståt ni-
 got skälprind kaffe eller socker. Dessa resor
 voro mycket besvärliga och togo flera veckor
 i anspråk. Hästarna fingo beta på vägkan-
 terorna om nätterna, och körkärlens kost ut-
 gjordes mestadels av enbart havrebröd.

Det gick inte så lätt på den tiden
 att få ihop slantarna, men man fick inte
 heller köpa mer än det allra nödvändigaste.
 Man måste taga det som fölls och vända i
 pengar, även om det åtminstone kunde vi

lyckia det så, var dåligt löndande. Så till
 exempel högg bönderna ved och levererade till
 låga glaserut i hemmet, vilket ägdes av kyr-
 kan. Betalningen var dålig, och sålunda hände
 att man helt fick ge bort veden, ifall herrarna
 behagade göra konkurs.

Om den skogen fått stå och växa till
 nu, skulle den varit värd iordrinda pummar.
 Man tog inte den sämsta och fulaste skogen,
 utan de tätaste och vackraste parkerna som
 pummar. Skogen hade intet värde på den ti-
 den utan betraktades mest som ohälsa.

Det hände ofta att man svedjade en
 del skogsmarker för att bli kvitt skogen. Till
 svedjeländ eller "fälla", som det hette, ut-
 valdes en mark, som ej var allt för stenig
 och där det växte stora träd. Så fälldes alla
 träden på fallan, och dessa fingo ligga till
 nästa sommar. Då sattes eld på alltsam-
 mans, och det mesta brann upp. Sedan har-
 vade man och sädde råg i askan. Det kun-
 de bli god skörd ett par år, ty askan gällde

25 jorden. När rågen skulle skördas, kunde man ej använda de för de många stubbarnas skull utan man måste skära av den med handskära.

Under de senaste åren har en omfattande skogsavverkning bedrivits i följd av de höga virkespriserna, som varit rådande. Men när avverkningen urartar till skövlande, som ofta varit fallet, är det sorgligt. Detta gäller mest när något trävarubolag tillhandla sig hela gårdar. Då blir skogen skattad, så att ej ens husbehovsvirket blir kvar, ty nu för tiden är intet för dåligt att arbeta. Åkerplantering är ju obligatorisk, men det dröjer länge, innan ungskogen växer upp på nytt. Om skogsavverkningen bedrivs måttligt utgör den en god inkomst för bönderna. Men många ha blivit allt för ivriga att sälja sin skog, och härav blir följden att penningbehövet ökas mer och mer allt eftersom skogarna minskas.

I samband med skogsavverkningarna har en livlig sågverksrörelse bedrivits.

Men virket levereras mest till städerna och till utlandet. En stor del skog går som pappersved till trämasselabrikerna. Endast en träförädlingsfabrik finnes inom socknen, vilken startades för ett par år sedan. De övriga fabriker finnes endast ett tegelbruk, vilket, liksom träförädlingsfabriken, äges av lantbrukare inom socknen.

För var Karsberga fattigt på kommunifikationen men har nu fått en ny bredspårig järnväg, som går tvärs genom socknen och har två stationer inom densamma. Många heta strider utkämpades om var järnvägen skulle gå fram och var stationerna skulle förläggas, både vid enskilda diskussioner och på stämmor, ty man såg icke på det gemensamma bästa, utan var och en ville ha stationen så nära sin gård som möjligt. Flera linjer slakades innan man fick tag i den rätta, som varken blev billigast eller bäst. För att få Österhovberga station så bra som möj-

ligt, lades den andra långt därifrån i kan-
ten på socknen, i ödemarken och avlägsen för
trafikanten, så att den ej skulle kunna konkur-
rera med Östertorsberga. Men ändå är
rätt stor trafik till Milletorp. Trots att jäm-
vägen är lite medvriden inom socknen, är
den dock till mycket stor nytta för orten,
både när man vill resa någon stans eller
sälja sina produkter eller så hem kalk, konst-
gödsel, utsäde eller något annat. För de senas-
te årens virkestrafik har den varit till oer-
hört stor nytta.

Norr igenom socknen går londs-
vägen från Hvettlanda till Växjö, vilken är
mycket backig, anlagd som det lyckas på de
högsta punkterna man fått fatt på. En av
de mest bekanta backarna är "Fättheliden", vil-
ken kallas så, därför att en fätthegryta finnes
i berget invid. Vägen har fordom antagli-
gen varit en färväg, som man börjat köra,
och som sedan så småningom blivit londs-
väg. Häradsvägen går tvärs genom socknen

förbi kyrkbyn från Nye till Ramkvilla.
Byvägarna äro oftast dåligt underhållna
och sakna skuru god tillgång på grus
finnes.

Kyrkan i Korsberga är belägen
invid stora londsvägen på en mycket
vacker och av tusenåriga ekar beskuggad
kulle och har ett utomordentligt vackert lä-
ge. Ljålva kyrkan är också en av de vack-
raste och största inom häradet. Den rym-
mer en kolossal folkmassa, men besökes
numera dåligt. Den är byggd år 1837 av
en byggmästare Malmberg. Den är upp-
förd av gråsten, vitrappad utanpå och vit-
målad inuti och består av torn, skepp och
kor. Tvänne klockor finnas; den största he-
ter Maria och har en mängd inskriptioner,
bland annat psalmsången: "Hör, Gud ännu
sin nåd dig bjuder." Den har en skarp,
fyllig klang men harmonierar inte med
de andra äldre klockorna. Uppå i tornet
finnas en del figurer eller "konsterk", vilka

troligen äro mycket gamla och utbildda
änglar med trumpet, tungar o.s.v. Kyrkan
är utan några prydnader eller tavlor, men ver-
kar mycket imponerande och allvarsam ge-
nom sin enkelhet. På högra väggen finnes
en gammal vapensköld, som tillhört en
gammal officer Stuart, vilken ägt gårda inom
socknen. I Zakristian finnes en golofast, grön-
målad, med grova beslag försedd kassa kista,
troligen av hög ålder.

För hade prästerna ett mycket stort
inflytande inom socknen. Då nästan skrämde
de folket till kyrkan. Man ville också stå i gunst
hos prästen för att få vara med på hans kalaser
och vara ansedd som god församlingsbo. Prästerna
fingo på den tiden mycket allmosor och levde i
största välmåga. Både detta och prästens makt
är nu slut. För besöktes kyrkan mycket fli-
tigt och den bonde, som ägde häst förde till kyr-
kan var söndag, ifall inte oväder eller något
annat hindrade. Numera är kyrkan alltid så
gott som tom om söndagarna. Bönderna sit-

324
ta hållre under gudstjänsten på sockenstugeben
och språka om väderlek, politik och stutahandel,
och inne i kyrkan bita blott några gamla fattig-
hustyger eller några patienter från hospitals-hol-
nien.

Den friseligiösa verksamheten har här
liksom överallt i Östra härad vunnit stor till-
slutning under de senaste åren. Många missions-
föreningar finnas som ha egna församlingshus
både i kyrkbyn och i Nallitorp.

För allmänbildningens höjande är
inte mycket söjt. Ingen föreläsningssällskap
finnes och ej håller något lärobibliotek. Lådan
som kom ge ungdomen inblick i livets företeelser
eller reflektioner över sin ställning i samhället,
är pamparna rädda för att meddela dem, ty
de kunna nu bättre hålla dem i styg. Så län-
ge de äro nöjda med skyttebanan, dansba-
nan, literen, kottiken och cigaretten äro de
ej farliga för det bestående samhället och
dess väktare.

Den politiska åskådningen är myc-

Det mera konservativ än i närgränsande socknar.
 Dock finnes en fristämrad förening med rätt många medlemmar. Någon socialdemokratisk förening finnes ej, därtill saknas enighet och initiativkraftiga män, men många rösta likväl med socialdemokraterna vid valen. Högern har två föreningar, Rlm. Palmans-föreningen och Bondeförbundet.

Skolväsendet inom socknen står ganska lågt efter nutida fordringar. Skolkusen ligger långt från varandra, så att en del barn ha över en halv mil att gå. Lärarekräfterna äro ej tillräckliga på överskott. Folkskoleundervisningen upprätthålles mest av småskolelärarinnor, och blott en manlig lärare finnes. Nu skolkusen äro fyra nybyggda.

Korsberga har nybyggt fattighus, men de gamla vilja bättre bo kvar i sina gamla kåkar, så att de ofta måste tvingas därifrån. I fattighuset få de naturligtvis bättre vård och kost, men det egna

hemmet är likväl kärare, om det än är aldrig så förfärligt. För några år sedan fingo de gå fram till magasinet vid kyrkan och försätta i form av råg och potatis, men numera få de allt i pengar. Det var som en invandringstransport framme vid magasinet med halta, döva och blinda gubbar och gummor, som stodo där med sina komsäckar och dragkärvar och trätte på nämnden om extra såd och bättre vikt.

En koloni för sjuksjuka från Växjö hospital, ^{finnes} och den är förlagd till Tomtebo i kyrkbyn. Härav ha trakterns befolkning en god inkomst, i det att de ha patienter inackorderade hos sig. Tomliga av dessa äro fullt arbetsföra och göra rätt mycket nytta, men en del äro osäkra och fordra vakt och vård. Denna s. k. familjevård har visat sig vara synnerligen lämplig och har blivit erkänd både inom och utom landet. Början till denna sjuksjukvård gjordes av prosten Johan

Pontin, vilken var som stående specialist på området. I början var det särskilt svårbehandlade individer, som utackorderades hos speciella vårdare. Den nuvarande vården står under kontroll av en läkare och en bringresande sköterska. För närvarande finnes över ett par hundra patienter utackorderade i gårdarna, så att Korsberga kanske gör skäl för namnet "stollasockna".

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivs-
forskning vid Lundens universitet

Register

Mammal Korsberga uppkomst.	2.
Korsberga församling	2-6
Fjörar	6
Fordläck	7-10
Bryggar	9
Theaterskötself	12.
Morsobling	13.
Boningsplats i möblering	14
Folkets levnadssätt, nedt i dygk.	20.

Ladugårds.

Tröskning

Skuggskuggskugg

Positivningsmöjligheter

Skuggskuggskugg

Skuggskuggskugg

Skuggskuggskugg

Skuggskuggskugg

Skuggskuggskugg

Skuggskuggskugg

22/4

22

22

24 5

24

26

28

29

30

31